

KRİZ YÜZYILINI AŞMAK

NAZIM MAVİŞ*

Dünyamız büyük krizlerle karşı karşıya. 20. yüzyılı geride bıraktık. İki Dünya Savaşı'nın büyük yıkımlarını yaşamış bir yüz yılı geride bırakırken krizleri de geride bıraktığımızı, insanlığın daha huzurlu, daha mutlu, barış içinde bir yeni yüzyıla gireceğini düşündük. Ancak yeni yüzyılda da geride bıraktığımız yüzyıldan daha aşağı olmayan krizlerle karşı karşıyayız. Aslında karşı karşıya kaldığımız bir insanlık krizi. Dünyanın bir çok kısmında insanlığın çok önemli bir bölümü açlıkla, yokluk ve yoksullukla karşı karşıya. Ülkeler arası, kıtalar arası çok büyük ekonomik farklar ve adaletsizlikler mevcut. Dünyanın çok önemli bir kısmı çatışmalarla, terörle karşı karşıya. Etnik, dini ve mezhepsel farklılıklar kışkırtılarak ülkelerin bir çoğu iç çatışmalara, dolayısıyla istikrarsızlık ve kaosa mahkum olmuş durumda. Terör ve iç savaş adeta uluslararası güç odaklarının dünyaya egemen olma ve yönetme araçları haline gelmiş durumda. Öte yandan insanlığın sınır tanımayan ihtiras ve iştahı nedeniyle kapitalizmin azgın düzeni sonucu çevresel yıkım dünyayı önemli sorunlara doğru sürüklüyor. İklim değişikliğinden bahsediyoruz, çevre felaketlerinden söz ediyoruz, küresel ısınmadan yakınıyoruz. Bütün bunlar insanlığın karşı karşıya kaldığı bir başka felaketle bizi yüzleşmeye zorluyor. Acaba insanlık dizginlenemeyen, kontrol edilemeyen ihtirasları nedeniyle kendi sonunu mu yaklaşıyor? Bunların yanı sıra kendi ülkesinde kendini güvende hissetmeyen, açlığa, yokluk ve yoksulluğa mahkum olmuş, savaş ve çatışmalara, baskı ve şiddete maruz kalmış binlerce insan ölümü göze alarak kendi topraklarından umut,

huzur ve barış arayarak çok zor şartlarda başka ülkelere göç etmeye mecbur kalıyorlar. Artık insanlığın göç diye bir sorunu var.

Dünyada ekonomiler büyüyor, gökdelenler yükseliyor, şehirler genişliyor, şirketler büyüyor, bazı şirketlerin kazançları bazı ülkelerin bütçelerinden daha büyük. Bazı ülkeler refah içerisinde, daha zengin. Ancak dünyanın bir çok yerinde bir çok ülke fakirlikle, yoklukla, yoksullukla hatta açlıkla mücadele ediyor. Dünya ekonomileri büyüyor ama milyonlarca çocuk açlıktan ve savaşlardan ölüyor. Savaşlar çıkıyor, kıyımlar ve yıkımlar yaşanıyor.

2014'ten bu yana Akdeniz'de 25.000 umut yolcusu hayatını kaybetti. Bebeklerin bedenleri ülkelerin kıyılarına vurdu. Mülteci sayısı 85 milyonu aştı. Dünyada 1 milyar insan günde 2 \$'ın altında bir gelire sahip. 800 milyon insan temel gıda maddelerine ulaşamıyor. 100 milyonlarca insan akşam yatağa aç girmek zorunda kalıyor. Suriye'de, Yemen'de, Afganistan'da, Libya'da, Irak'ta, Afrika'da, Arakan'da ve dünyanın bir çok bölgesinde çatışma, terör ve savaş kadın, çocuk ve yaşlılar için hayatı adeta cehenneme çevirmiş durumda. İnsanlık barış, huzur ve refah arıyor. Ancak mevcut küresel düzen insanlığın aradığı barış, huzur ve refahı tesis edecek değerlerden yoksun. Hatta bizzat bu sorun ve krizlerin kaynağı.

Yaşanan aslında bir insanlık krizidir. İnsanlık barış arıyor, huzur ve refah arıyor. Ancak barış, huzur ve refaha kavuşacak değerlerden yoksun bir küresel sistemin içinde yaşıyor. İnsanlığın mahkum ve

* Sinop Milletvekili

muhatap olduğu bu sistem dünyada barış, huzur ve refahı tesis edecek değerlerden yoksun. İnsanlık aradığı insanca bir yaşam standardına ancak vicdan, ahlak, merhamet ve adalet değerlerinin hakim olduğu bir sistemde kavuşabilir. Ancak dünyaya egemen olan g çler, onların inşa ettiği küresel sistem, ve uluslararası mekanizmalar vicdan, ahlak, merhamet ve adaletten yoksun oldukları gibi adeta küresel sistemin varlığını ve sürdürülebilirliğini bu değerlerden yoksunluğa bağlamış durumdadır. Var olan küresel sistem devamlılığını vicdansızlık, ahlaksızlık, merhametsizlik ve adaletsizliğine borçlu adeta. eğer sistem vicdan, ahlak, merhamet ve adaletin hakim olduğu bir sisteme dönüşürse o zaman zaten varlıklarını bu sistemin varlığına bağlamış dünya egemenlerinin varlıklarını sürdürmeleri de imkansız hale gelecektir. O nedenle insanlık mahkum olduğu bu mahpushaneden ancak dünyaya vicdan, ahlak, merhamet ve adaletin üzerine inşa edildiği bir yeni dünya ile kurtulabilir. Bu kriz bu bakımdan bir insanlık krizidir. Krizin bir çok vechesi ile karşı karşıyayız.

Değerler Krizi

Modern Batıyı modern kılan unsurlardan birisi temsil ettiğini iddia ettiği demokrasi, özgürlükler ve insan hakları gibi Batıca  st nl ğ  tartışmasız kabul edilen değerlerdir. Modern Batı kendince ahlaki üstünlüğünü adeta kutsadığı bu değerleri inşa etmesine ve bu değerlerin yaygınlaştırılması için üstlendiği misyona dayandırmaktadır. Batı bu değerleri kendi dışında kalan dünya için de bir medenileşme  ıtası olarak koymuştur. Ancak geldiğimiz noktada başta AB olmak üzere Batı, kutsadığı bu değerleri sahici olarak inşa edilmiş değerler olmaktan ziyade saldırganlığının, müdahaleciliğinin, savaş ve terörizminin kılıfı olarak kullanmıştır. Batı'nın  ifte standardının, iki y zl l ğ n n göstergesi, insanlığın ortak değerleri olarak inşa ettiğini iddia ettiği bütün bu değerleri istilacılığının aracı olarak kullanmasıdır. Bugün coğrafyamızda yaşanan savaşların gerekçesi coğrafyamıza demokrasi ve özgürlük getirme misyonuna dayandırılmaktadır. Amerika Irak'ı işgal ederken Iraklıları  zg rleştirmek gerekçesiyle işgal etmiştir. Koalisyon devletleri Libya'ya saldırırken Libya'yı demokrasi ile buluşturmak gerekçesiyle saldırmışlardır. Amerika Afganistan'da yıllarca süren varlığını Afganistan'ı  zg rleştirmek, Afganistana demokrasi taşımak gerekçelerine dayandırmıştır. Bölgemizde yaşanan bütün istilaların gerekçesi bu bölgenin medenileştirilmek istenmesidir. Bu açıdan demokrasi, özgürlük ve insan

hakları söylemi Batı dışı toplumlar için artık istila, sömürü, müdahale ve savaşın adı haline gelmiştir. Batı ürettiği ve inşa ettiğini iddia ettiği bütün bu değerleri kendi elleriyle imha etmiştir. Bugün insanlık bu anlamıyla bir değerler krizi yaşamaktadır. İnsanlığın insanca, özgürce, hak ve hukuklarına riayet ederek yaşayabilecekleri bir değerler dünyası ne-redeyse kalmamıştır. Bu açıdan medeni değerler olarak sunulan bütün değerler yara almış, müdahale ve savaşların gerekçesi haline gelmiş, iki y zl l ğ n n perdelenmesi için kullanılabilir hale gelmiştir.

Sistem Krizi

İnsanların karşı karşıya kaldığı krizleri özlemek, barış ve huzuru temin etmek için kurulmuş uluslararası kuruluşların önemli bir kısmı artık barış ve huzuru temin etmek bir yana hiçbir sorunu  zemez hale gelmiştir. İki dünya savaşının bütün kıyıcılığını yaşamış olan Avrupa tekrar savaşlara, yıkım ve kıyımlara maruz kalmamak için Birleşmiş Milletler, Nato gibi bir takım uluslararası kuruluşların kurulmasına öncülük etmiştir. BM1.ve2. Dünya Savaşlarının oluşturduğu tahribattan hareketle kurulmuştur. 1945'te 111 maddeden oluşan BM anlaşması küresel barış ve güvenlik,uluslararası sorunların  z m  için işbirliği ve insan haklarına saygı ve katkıyı esas almaktadır. Bu kuruluşların temel amacı savaşları önlemek, barış ve huzuru tesis etmek ve sürekliliğini sağlamaktır. Ancak bugün geldiğimiz noktada BM de, NATO da sorunları özlemek kudretini kaybetmiştir. BM kararlarına rağmen İsrail'in işgali durdurulamamaktadır. BM kararlarına rağmen Amerika Irak'a saldırabilmiştir. Türkiye NATO'nun en güçlü üyelerinden birisi olmasına rağmen Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı hiçbir terör meselesinde NATO Türkiye'nin yanında yer almamaktadır. Ruanda, Bosna, Kosova, Suriye, Miyanmar, Libya, Filistin, Rohingya gibi ülkelerde yaşanan sorunlara seyirci kalmışlardır. Özellikle söz konusu olan İslam  lkeleri olduğunda BM'nin de, NATO'nun da, diğer uluslararası kuruluşların da yaşanan olaylar karşısında barış ve huzuru tesis etmek için hiçbir girişimde bulunmadığını onlarca olayda görmüş olduk.

Avrupa Birliği iddialarından oldukça uzaklaşmıştır. Avrupa  lkelerinde her geçen gün ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamafobi yükselmektedir. Faşist partiler sürekli g ç kazanmaktadır. Oysa ki AB'nin temelini moral değerler oluşturmaktadır. Ancak bugün AB, birliğin temelini oluşturduğu iddia edilen değerlerle çelişik bir durum sergilemektedir. Bir arada yaşamak, çoğulculuk, hoşgörü, özgürlük, demokrasi ve adalet gibi değerlerin söz konusu olan yabancılar, göçmenler, özellikle de Müslümanlar olduğunda nasıl yok

kabul edildiğini bir çok olayda gözlemliyoruz. Bu açıdan AB'nin moral üstünlüğü yara almış, Avrupa bu anlamda sahiciliğini kaybetmiştir.

Öte yandan Birlik, bütünlüğünü sürdürebilmekte de ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. İngiltere Birlikten ayrılmıştır. Birlik ülkeleri içerisinde Birliğin geleceği ile ilgili ciddi tartışmalar yaşanmaktadır. Değişen dünya dengeleri içerisinde gücünü koruyabilmek, varlığını tahkim edebilmek AB ülkeleri için öncelikli kaygılardan biri halini almıştır. Özellikle Rusya Ukrayna savaşı AB ülkelerini bütün zayıflıkları ile yüzleşmeye mecbur bırakmıştır. Ordusu olmayan, güvenlik kaygısı artan, enerji ihtiyacı bağımlılık boyutuna ulaşan bir Avrupa söz konusudur. Böyle bir Avrupa'nın umut ve gelecek vaat etmesi söz konusu değildir. Bırakın insanlığa umut ve gelecek vaat etmeyi kendi bütünlüğünü sürdürebilmesi, kendi refah ve huzurunu artırabilmesi, hatta kendi güvenliğini sağlayabilmesi çok kolay ve rahat görünmemektedir. Bu aslında dünyanın karşı karşıya kaldığı ciddi bir sistem krizidir. Uluslararası kuruluşlar sorun çözememektedir. Hatta çözmemektedir. Neredeyse sadece Amerika'nın çıkarlarının gerektirdiği tutumun dışında hiçbir tutum sergileyememektedir. AB temsil ettiğini iddia ettiği değerlerle çatışmaktadır. Bir yandan sömürgeci geçmişinin karakteristik özelliklerini yeniden sergilerken diğer yandan yeni faşist hareketlerin siyasal yükselişi ile moral değerlerini tahrip etmektedir.

Bütün bunlar barışın ve istikrarın ciddi tehditlerle karşı karşıya kaldığının göstergesidir. Uluslararası sistem bugün geldiği nokta itibari ile hiçbir krizi çözememektedir. Bu hali ile de çözmesi mümkün değildir. Mesele sistemi var eden değerlerin sahiciliği ile ilgilidir. Bu nedenle dünyanın yeni bir dengeye, yeni bir uluslararası sisteme ihtiyacı vardır. Temeli adalet olan, merhamet ve insana saygı olan insancıl bir yeni düzene ihtiyaç vardır. Batının böyle bir düzeni inşa etmesi mümkün değildir. Çünkü Batı böyle bir düzeni inşa etmek gibi bir kaygı da taşımamaktadır. Zaten bugünkü uluslararası kuruluşlar haklının güçlü olduğu inancı üzerine değil güçlüünün haklı olduğu inancı üzerine kurulmuştur. Misyonu sistemi kuran güçlülerin çıkarlarını korumaktır adeta. Bu nedenle bu krizi aşmanın yolu dünyaya hakim olan değerler dünyasının değişmesine bağlıdır.

Siyaset Krizi

Avrupa'da siyaset merkez sağ ve merkez sol partiler ekseninde şekillenmiştir. Ancak bugün itibari ile Avrupa siyasetinde merkez partiler güç kaybederken aşırı partiler güç kazanmaktadır. Bu

da bir tarafıyla Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı siyasal bir krize denk gelmektedir. Avrupa'da merkez sağ partiler aşırı sağcılıktan, merkez sol partiler de aşırı solculuktan uzak olmuşlardır. Avrupa'nın Soğuk Savaş sonrasında kurulan siyasal yapısı sarsılmıştır. Siyaset tıkanmıştır. Merkez sağ aşırı sağdan , merkez sol da aşırı soldan baskılanmaktadır. Bu da iki yeni çatışma alanı doğurmaktadır. İlki merkez partilerle merkez dışı partilerin çatışması, ikincisi de aşırı partilerle aşırı partilerin düşmanlık beslediği Müslümanlar, göçmenler ve yabancılar arasındaki çatışmadır. Oysaki Avrupa İkinci Dünya Savaşından sonra siyasetin kriz ve çatışmaları önlemesini hedeflemiştir. Ancak gelinen durum itibarıyla merkez partilerin güç kaybetmesi, buna karşılık aşırı partilerin güçlenmesi Avrupa'yı tekrar kriz ve çatışma tehdidi ile karşı karşıya bırakmıştır. Özellikle yükselen faşizm, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi Avrupa siyasetinde rasyonel tercihlerin yerini tepkisel tercihlerin aldığını göstermektedir. Avrupa aklı yerini Avrupa histerisine bırakmıştır. İnanç ve fikir hürriyetinin merkezi olduğunu iddia eden Avrupa'da korkunç bir İslam karşıtlığı yükselmiştir. Aslında bütün bu faşist siyasal tutum bir tarafıyla da popülizmin doğal sonucudur. Avrupa siyaseti rasyonelitesini kaybetmiş popülizme teslim olmuştur.

Öte yandan dünyada demokrasiler güç ve itibar kaybetmektedir. Amerika başta olmak üzere Batılı ülkelerin çoğunda seçimlere katılım çok düşmüştür. Siyaset kurumu itibar yitirmiştir. Toplumlarda siyasetçilere güven azalmıştır. Sosyal medya mecraları siyasal alanı manipüle etmektedir. Sosyal medya adeta demokrasilerin üzerinde bir vesayet aracına dönüşmüştür. Sosyal medya ile siyaset arasındaki vesayet ilişkisi dijital faşizm olarak tanımlanmaktadır. Avrupa ülkelerinde ciddi hükümet krizleri yaşanmaktadır. Yakın dönemde İtalya, İsrail, Hollanda, İsveç ve Finlandiya'da koalisyon hükümetleri dağıldı, başbakanlar istifa etti. Avrupa'nın merkez ülkeleri kabul edilen Almanya ve İngiltere'de uyumlu hükümetler oluşturma sorunları yaşandı. İngiltere'de kısa aralıklarla üç başbakan değişikliği yaşandı. İtalyada 2021 yılı Şubat ayında kurulan hükümet Temmuz ayında istifa etmek zorunda kaldı. İsrail'de 2019'dan beri beş seçim yaşandı. Hollanda 2017 seçimlerinden sonra 225 gün, 2021 seçimlerinden sonra da 299 gün boyunca hükümet kuramadı. Almanya'da 2017 koalisyon görüşmeleri 172 gün sürdü. Bulgaristan bir yılda üç kez seçime gitmek zorunda kaldı. Aynı şekilde Norveç'te, Romanya'da ciddi hükümet krizleri yaşandı. İspanya'da dört yılda üç kez seçime gidildi. İtalyada yeni seçilen Başbakan Meloni İtalya ve bütün Avrupa'nın önemli siyasal sorunlarından birinin halk

egemenliğini güçlendirmek olduğunu söylüyor. Meloni'ye göre Avrupa ülkeleri yönetilememektedir. Bu nedenle Meloni'ye göre en önemli siyasal hedef

lerden biri istikrarı güvenceye almak olmalıdır. Fransa'da istikrar için yarı başkanlık sisteminin yetersizliği, dolayısıyla başbakanlığın gereksizliği ciddi ciddi tartışılmaktadır. Bazı Avrupa ülkeleri yaşanan sorunlar nedeniyle mevcut hükümet sistemine alternatif arayışlara girmişlerdir. Yaşanan siyasal krizler "Karar veremeyen Demokrasi", "Yönetemeyen Demokrasi" olarak tanımlanmaktadır. Aşırı parçalı yürütme, sistemi işlemez hale getirmiştir. Bu tam anlamıyla bir siyaset krizidir. Bu siyaset krizi küresel krizler karşısında dünyayı çaresizliğe mahkum etmektedir. İnsanlık dünyanın karşı karşıya kaldığı yeni sınamaların üstesinden gelebilecek bir siyaset üretememektedir. Batının ürettiği hiçbir siyasal mekanizma artık insanların karşı karşıya kaldığı krizlere ve sınamalara cevap üretememektedir. İnsanlık tam bir siyaset edememe, sorunlarına çözüm üretecek siyasal mekanizmalar üretememe krizi ile karşı karşıyadır. İnsanlığın yeni siyasal mekanizmalara, yeni siyasal çözümlere ihtiyacı vardır. Ancak Batının ürettiği bu siyasal mekanizmalar, sorunlara çözüm üretememektedir. Batının dayandığı değerlerden yeni ve ufuk açıcı siyasal çözümlerin de çıkması olası görünmemektedir.

Lider Krizi

Avrupa geçmişte hem Avrupa'ya hem de Avrupa dışındaki dünyaya yön verme kapasitesine sahip güçlü liderlere sahip olmuştur. Bugün neredeyse Avrupa ülkelerin tümünde ciddi bir liderlik krizi yaşanmaktadır. Son zamanlarda Avrupa'da güçlü siyasal müktesebata sahip, sorun çözme kapasitesi yüksek, yönlendirme yeteneği güçlü liderler bulunmamaktadır. İngiltere ciddi bir liderlik krizi yaşamaktadır. Kısa süre içerisinde üç başbakan değiştirmiştir. Almanya'da %24'le seçilmiş, etkisi zayıf bir başbakan bulunmaktadır. İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları dünyaca bilinip takip edilmekte iken bugün Avrupa'nın taşıyıcı ülkeleri konumunda ki bu üç ülkenin başbakanlarının isimleri bile neredeyse bilinmemektedir. Öte yandan İngiltere, Almanya ve Fransa'dan sonra Avrupa'nın iki taşıyıcı ülkesi daha olan İspanya ve İtalya'da da ciddi liderlik krizi yaşanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin son başkanı Biden hal ve hareketleri ile adeta hayalet bir başkan portresi çizmektedir. Dünyanın önemli kriz, tehdit ve sınamalarla karşı karşıya kaldığı böyle bir dönemde güçlü liderlik insanların krizlere

karşı savunmasının önemli imkanlarından birini oluşturmaktadır. Geldiğimiz noktada Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Putin ve Çin Devlet Başkanı dışında dünya sorunlarını çözme kapasitesi ve kudreti bulunan lider neredeyse kalmamıştır. Her ne kadar Fransa'nın devlet başkanı Makron böyle bir rolü üstlenmeye, hatta Avrupa'ya liderlik etmeye çalışsa da Avrupa tarafından da dünya tarafından da alay konusu olmakta, tahfif edilmektedir. Bütün bu lider açığı krizlere karşı dünyamızı korunaksız ve savunmasız bırakmaktadır.

Gelecek Krizi

Dünyamızda gıda, enerji ve su yokluğu ve yoksunluğu bir taraftan ciddi insani krizlere yol açarken diğer taraftan ülkeler arası çatışma ve savaşlara kaynaklık etme riski taşımaktadır. Egemen değerler tabiatın talan edilmesine yol açmıştır. Doğanın dengeleri ile oynanmıştır. Açgözlülüğün, ihtiras ve saldırganlığın sonucu olarak dünyamızın kaynakları insanların ihtiyaçlarını neredeyse karşılayamayacak hale gelmiştir. Dünyanın çok önemli bir kısmı gıda ve suya erişimde çok ciddi sorunlar yaşamaktadır. Diğer yandan enerji kaynaklarına hakim olma hırs ve hedefi dünyayı çatışmaların, savaşların, terör ve saldırganlığın tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Dünyada adaletsiz bir kaynak kullanımı vardır. Kazanma hırsı, kapitalistik iştiha, azgınlık, tabiata ve tabiatın bütün varlıklarına sınırsız hakim olma arzusu dünyamızı cehenneme doğru sürüklemektedir. Yaşadığımız gıda, enerji ve su krizinin temelinde yeryüzünü hiçbir kural ve sınır tanımaksızın azgınca istismar edebileceğini düşünen medeniyet anlayışı yer almaktadır. Oysaki insan da, insanın dışındaki bütün bir evren de yaratılmıştır. İnsanın dışındaki her şey Allah tarafından insana emanet olarak bırakılmıştır. İnsan kainatla arasındaki ilişkiyi denge esasına göre kurmak, tabiata temellük duygusuyla değil emanet duygusuyla yaklaşmak zordur. Egemen değerler dizgesinin içinde kalarak dünyanın gıda sorunlarını da, su ihtiyacını da, enerji ihtiyacını da karşılamak, bu ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklanan çatışma ve savaşları da engellemek mümkün değildir. İnsanlık ne yazık ki önümüzdeki dönemde çok daha ciddi sorunlarla karşı karşıya kalacaktır. Su savaşları, enerji savaşları, ve gıda savaşları insanlığın büyük kıyım ve yıkımlarla karşı karşıya kalmasına yol açabilecektir.

Dijital Tehdit

Dijitalleşme ve sosyal medyanın insan hayatına

engellenemeyen nüfuzu insanlığı alışık olmadığımız yeni krizlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Gerçeklik duygusu kaybolmaktadır. Gerçeklikle bağımız zayıflamaktadır. Sosyal mecraların hayatımızı kuşatması anlam dünyamızı daraltmaktadır. İnsanın “özneliği” kaybolmaktadır. İnsan dijitalin nesnesi haline dönüşmektedir. Neyin gerçek neyin sanal olduğunu ayırıştırma imkanımız zayıflamaktadır. Neyin “kendiliğimiz” olduğu, neyin “kendiliğimizin” dışından empoze edildiğini ayırt edemez hale gelmekteyiz. Sadece benliklerimiz, anlam dünyamız ve gerçeklik duygumuz değildir tehdit altında olan. İnsan onuru da tehdit altındadır. İnsan, insanca muamele görmekten ve insanca yaşamak imkanından mahrum hale gelmektedir. Büyük ve karşı konulamaz odakların manipülasyonunun nesnesi haline dönüşmektedir. İnsanın ihtiyaçları ve arzuları insan dışı odakların kışkırtıcı saldırılarının muhatabı olmuştur. İnsan kendi ihtiyaçları ile ilgili kararları neredeyse kendisi veremeyecek bir duruma gelmiştir. Bu da insan onuruna karşı yapılmış çok önemli bir saldırdır.

Öte yandan demokrasiler de dijital tehdit altındadır. Bir takım algoritmalarla insanların kanaatleri yönlendirilmekte, algı operasyonlarıyla siyasi aktörler itibarsızlaştırmakta, küçük çıkar çevreleri ellerindeki dijital araçlarla geniş kesimleri yönlendirmektedir. Bu da demokrasinin geleceğini, insanlığın kendi kendini yönetme özgürlüğünü tehdit eden sonuçlar doğurmaktadır.

Güvenlik Krizi

Dünyanın güvenlik mimarisi değişiyor. 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhaki ile başlayan süreç aslında dünyamızın bir güvenlik krizi ile karşı karşıya olduğunu apaçık ortaya koydu. Kırım'ın ilhaki ile başlayan süreç Ukrayna'nın işgaline vardı. Öte yandan Tayvan üzerinden yaşanan gerilim de karşı karşıya kaldığımız güvenlik krizinin bir başka göstergesi oldu. Nato bir güvenlik şemsiyesi olarak nasıl bir misyona evrilecek? Ukrayna ve Rusya arasındaki savaş Nato'nun pozisyonunun güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkardı. Bu yeni ihtiyacın sonucu olarak İsveç ve Finlandiyanın Nato'ya katılma isteği, Yunanistan'ın ABD'nin teşviki ile Nato'nun ileri karakolu gibi konumlanması sanki bir güvenlik şemsiyesinin genişlemesi gibi görünse de yeni çatışma ve gerilimleri tahrik edecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Nato büyük oranda ABD hakimiyetinde yeni bir sürecin içine girmiştir. ABD Nato'ya kuzeyden güneye İsveç'ten başlayıp Girit'e tamamlanan bir dikey hat çizmektedir. Bütün bu gelişmeler yeni krizlerin, çatışma ve savaşların kaynağı olma potansiyeli taşımaktadır.

Öte yandan dünyada yeni güç merkezleri oluşuyor. Güç merkezleri yer değiştiriyor. Kartlar yeniden karılıyor. Çin, Rusya, Hindistan, İran, Türkiye, İngiltere ve Avrupa birliği ortaya çıkan yeni stratejik durumu kendi lehlerine değerlendirebilmek için bir güç mücadelesi yürütüyorlar. ABD Batıyı tahkim etmeye çalışırken Pekin, ABD ile rekabette Hint-Pasifik bölgesinde olabilecek kuşatmayı aşabilmek için Avrasya'yı tahkim etmeye çalışıyor. Önümüzdeki yılların temel sorusu uluslararası sistemin kimin kontrolünde olacağı sorusudur. Uluslararası sistem ABD'nin mi Çin'in mi kontrolünde olacak? Yaşadığımız uluslararası güç mücadelelerine bu sorunun etrafında cevaplar aramaya çalışmak lazım. Yaşanan savaş ve çatışmaları da yine bu soru çerçevesinde anlamlandırmaya çalışmak gerekir. Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan savaşa, Tayvan üzerinden oluşturulan gerilime de buradan bakmak gerekmektedir. Bir taraftan da dünyanın bir çok yerinde sıcak çatışmalar devam etmektedir. Suriye de iç savaş hızını kesmiş olsa da hala bitmiş değildir. Libya'da çatışmalar sürmektedir. Yemen iç çatışmaları boğuşmaktadır. Kafkaslar ve Balkanlar her an başlayabilecek çatışma ve gerilimlere oldukça müsait bölgeler. Bütün bunlardan baktığımızda dünya ciddi güvenlik riskleri ile karşı karşıya bulunmaktadır. Rusya Ukrayna savaşı bağlamında zaman zaman nükleer silahların kullanılabilceğinin konuşulması bile tehdidin ne kadar yıkıcı bir gerçekliğe dönüşebileceğinin ipuçlarını vermektedir.

Krizleri Aşmak

Peki bütün bu krizleri nasıl aşacağız? İnsanlığın barış, huzur ve refahını nasıl sağlayacağız? İnsanlık tarihi kadar eski bu sorulara nasıl cevap vereceğiz? Mevcut paradigmanın içinde kalarak bu sorunları çözmek mümkün değildir. Yeni bir paradigmaya ihtiyaç vardır. Bu sorunları ancak merkezinde ahlak, vicdan, adalet ve merhametin olduğu yeni bir insani paradigma ile çözebiliriz. İnsanlığın barış, huzur ve refah arayışı aslında bir paradigma arayışıdır. 20. Yüzyıl bir kriz yüzyılı olmuştur. Ne yazık ki 21. yüzyıl da krizlerin devam ettiği bir yüzyıl olarak başlamıştır. Kriz kelimesi, kriter ve kritik kelimeleri ile aynı kökten gelmektedir. Kriz demek kriterlilik demektir. Dünya ölçüsünü, kriterlerini kaybetmiştir. Hiçbir insani, ahlaki ve vicdani kriterin kalmadığı bir durumdayız. Bu nedenle her şeyden daha fazla ahlaka, vicdana, merhamet ve adalet ihtiyacımız var. Hepimize düşen en insani görev ahlaki inşa etmek, vicdani inşa etmek ve adaletle dayalı yeni bir dünyayı kurmaktır.

EMİN BELDE

BÜLENT SÖNMEZ

Birlikte yaşamamanın özgürlük ve eşitliğin çokça konuşulduğu bir dünyada bunun gerçekleşme zeminini de ortaya koymak gerekmektedir. Kendi dışında olana saygının insanın inanç ve değer anlayışı ile şekillenen bir durum olduğu ortadadır. Bu yüzden birarada yaşamayı mümkün kılan zeminin nerede ve hangi anlayışta olduğunu tespit etmemiz de kaçınılmazdır. C.G.Jung “Ortaçağdaki Veba ve çiçek salgınları bile 1914 yılındaki belirli fikir ayrılıkları ya da Rusya’daki bazı politik görüşlerin neden olduğu kadar çok insanın ölümüne yol açmamıştır” demektedir.

Demek ki insanın insanla kurduğu ilişkinin temelinde insan ve evren algısı bulunmaktadır. Bir arada yaşamayı mümkün kılan yaklaşım insan doğası ile uyum ekseninde mümkün olacaktır. Bu noktada insanın asli doğasının doğru bir biçimde anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla Emin belde bir sosyal düzenden çok bir insan ve evren tasavvuru ile öne çıkmaktadır. O, ontolojiden ekolojiye, ekolojiden toplumsal yaşama, uyumu, birliği ve bütünlüğü temsil etmektedir.

